

Teresa P a s z k o w s k a. *Misterium konsekracji osób w perspektywie duchowości Soboru Watykańskiego II*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2005 ss. 423.

Struktura rozprawy habilitacyjnej jest adekwatna do postawionego problemu. Autorka prowadzi dogłębne badania nad rzeczywistością „konsekracji” (s. 17), zwraca uwagę, że „pojęcie konsekracji zostało słusznie nazwane kluczem do zrozumienia soborowej nauki o życiu według rad ewangelicznych” (s. 18). Ponieważ duchowość i teologia życia konsekrowanego była zawsze związana z aktualnym nauczaniem soborowym w dziejach Kościoła, przeto też słusznie Autorka analizuje misterium konsekracji osób w duchu nauczania Soboru Watykańskiego II. Na strukturę pracy składają się: wykaz skrótów, wstęp, siedem rozdziałów, zakończenie i bibliografia.

We wstępie Autorka informuje czytelnika o dwóch zasadniczych terminach w rozprawie habilitacyjnej: „konsekracja osób” (s. 19) oraz misterium „Bosko-ludzkie”, jakim jest konsekracja; to znaczy, że Autorka pragnie dotknąć samej istoty tejże rzeczywistości. Nie chodzi zatem o konsekrację w znaczeniu problemu, lecz o misterium konsekracji, bowiem tylko łaska wiary „objawia sens misterium” (s. 17).

Pierwszy rozdział zatytułowany „Treściowa złożoność pojęcia «konsekracja»” jest finezyjną analizą terminu „konsekracja” Autorka zwraca uwagę na trudności podstawowych terminów (s. 49). Już w pierwszym rozdziale wskazuje na bałagan terminologiczny, polegający na utożsamianiu konsekracji z poświęceniem, a nawet mówieniem o konsekracji w różnych religiach (s. 28). Są temu winne błędne kierunki teologiczne (s. 55). T. Paszkowska podkreśla, że ważnym krokiem w konsekracji jest „exodus”, przez co rozumie zgodę człowieka, by Bóg go wyprowadził z dotychczasowej stabilizacji (s. 59). Myśl ta jest czytelna w dalszych badaniach, aczkolwiek w innym aspekcie (s. 86). Można powiedzieć, że jest to droga aż po eschatologiczną doskonałość (VC 16, 67). Drugi rozdział jest terenem badań misterium konsekracji w trynitarnym zakorzenieniu. Sobór Watykański II wyraźnie poucza, że Kościół Święty jest zakotwiczony w Trójcy Przenajświętszej (KDK 40), znaczy to, że jest Kimś nieskończenie więcej niż sumą członków. Trzeba przyznać, że te trudne zagadnienia, które wymagają logicznego rozumienia Tajemnicy Boga Trójosobowego, Autorka rozpracowała finezyjnie, dzięki temu, że stosuje ostre i jasne pojęcia – Bóg Ojciec Konsekrator (s. 74-80), Bóg Syn Konsekrowany (s. 81-93), Bóg Duch Święty Konsekrujący (s. 94-114). Ta wnikliwa analiza relacji Osób w Trójcy Przenajświętszej warunkuje zrozumienie misterium konsekracji osób w Kościele Świętym. Autorka stoi na stanowisku – i słusznie – że *extra Ecclesiam nulla consecratio!* Pisze, że: „Rdzeń wewnętrznego życia Bożego stanowi misterium otwartości i dynamiczności,

która na zewnątrz objawia się jako «zaangażowanie obdarowujące»” (s. 75). Zwraca uwagę, że powołanie do życia w misterium konsekracji oraz bycie prowadzonym w tymże misterium to dzieło Ducha Świętego (s. 205).

Kierując się żelazną logiką teologiczną, trzeba było wyeksponować Bogarodzicę, która jest absolutnym wzorem konsekracji. Ona jest u podstaw wszelkiej nowości. Temu zagadnieniu Autorka poświęciła cały trzeci rozdział. *Fiat* Maryi określiła bardzo trafnie jako „pełen miłości akt profesji” (s. 133), bowiem w nim zawiera się pełne zaangażowanie w plany Boga. Ona w tajemnicy Wcielonego Słowa staje się jako osoba Kościołem (s. 131), uświęcona Duchem Świętym (s. 130), wyraża samą istotę konsekracji polegającą na porwaniu wzwyż – *anabasis* (s. 129). Autorka określa Maryję za św. M. Kolbe „Pneumatofora” (s. 132). Misterium Kościoła jest przestrzenią wielorakich konsekracji – to kolejne zagadnienie omówione w rozdziale czwartym. Kościół uobecnia Misterium, jest epifanią misterium (s. 148). Ponieważ Chrystus oddał siebie eucharystycznie tylko i wyłącznie Kościołowi Świętemu, konsekracja eucharystyczna jest absolutnym przywilejem Kościoła (s. 151) i nie może mieć miejsca poza Kościołem – „Kościół nie jest na ziemi jakimś sakralnym «miejscem», lecz Mistycznym CIAŁEM” (s. 153). Po omówieniu konsekracji chrzcielnej (s. 181) Autorka prowadzi badania nad misterium konsekracji profesją rad ewangelicznych (s. 193-204). W kolejnym rozdziale analizuje profesję rad ewangelicznych od aktu do stanu, chodzi tutaj o konsekrację życia. Człowiek powołany decyduje się, by wszystko postawić na jedną kartę, którą jest Chrystus. Autorka zwraca uwagę, że skoro życie konsekrowane wciela człowieka w służbę Boga w Kościele Świętym, wtedy publiczne przyrzeczenie mogłoby nie istnieć. Pozostaje jednak ważny argument antropologiczny, człowiek potrzebuje gestów, znaków, symboli, bez których nie sposób mówić w otwartym świecie człowieka (por. s. 206). Tak więc konsekracja wymaga swoistego oddzielenia od tego, co nie prowadzi do celu, lecz prowadzi po drodze konsekracji (s. 229). Autorka jest w pełni świadoma, że akt konsekracji musi być kanoniczno-liturgicznym aktem Kościoła (por. s. 211-217). Naturalnym skutkiem konsekracji jest pełnienie przez osobę konsekrowaną szczególnej misji. Zagadnienie to Autorka analizuje w szóstym rozdziale. Bardzo logicznie omawia *missio in esse*, chodzi tutaj o przedłużenie konsekracji Boga Syna, życie w stylu Jezusa Chrystusa, a jest to styl życia ubogiego, posłusznego, czystego (s. 241-275). *Missio in oratione* dotyczy ukierunkowania na Boga Trójosobowego poprzez liturgiczny wymiar życia konsekrowanego oraz poprzez aspekt eschatyczny. Działalności osób konsekrowanych – podkreśla Autorka – nie można rozumieć tylko i wyłącznie jako ludzkiego wysiłku, jest to bowiem akt działalności całkowicie eklezjalnej (s. 328). Dlatego właśnie *missio in agere* nie spoczywa na formacji grupowej, kolektywnej, lecz na formacji personalnej (s. 331). Niezależnie od postawionej myśli Autorka odważnie wykazuje, ile zawdzięcza tak zwany świat życiu konsekrowanemu (s. 337). Zwraca uwagę na potencjał kobiecy w *missio in agere* (s. 338). Ostatni rozdział rozprawy dotyczy komunii, która jest podstawowym oraz ostatecznym celem konsekracji. Jeżeli Bóg jest *Communio Personarum*, to komunია stanowi istotę Kościoła Świętego, ludzi nowych i powinna być szczególnie czytelna w życiu osób konsekrowanych, bowiem *persona consecrata est in se, ab alio, ad alio est cum alio*. Relacyjność należy do

istoty terminu „osoba”, bowiem tak bytuje Trójca Przenajświętsza. Z komunii „do-
czesnej” osoba konsekrowana zmierza do *communio aeterna*. Komunia dotyczy rela-
cji międzyosobowej (s. 348-362). W zakończeniu Autorka zwraca jeszcze raz uwagę
na misterium konsekracji. Informuje czytelnika o istotnych osiągnięciach badaw-
czych. Tok myślenia ma kształt paraboliczny i doskonale podkreśla Misterium Koś-
cioła poprzez poszczególne „stany” w Kościele aż do Bogarodzicy (s. 34). Parab-
olicznie należy rozumieć *Lumen gentium*, na ten fakt Autorka zwraca uwagę jeszcze
raz w zakończeniu (s. 397). Kończąc, sugeruje dalszy tok badań nad misterium kon-
sekracji poprzez pryzmat charyzmatów, badania nad ponownym przywróceniem
konsekracji wdów i wdowców (s. 460).

T. Paszkowska używa języka logicznego, komunikatywnego, bez emocjonalnych
zwrotów, poprawnie wyciąga wnioski i logicznie je formułuje. Autorka posiada
bogaty zasób słów w wyrażaniu trudnych prawd teologicznych. Zapis bibliograficzny
jest poprawny, czytelny wykaz skrótów. Literatura została podzielona na: Dokumenty
Kościoła; Nauczanie papieskie; Dokumenty Kongregacji; Ogólne zbiory nauczania
papieskiego; Hasła encyklopedyczne i słownikowe; Literatura przedmiotu. Bibliogra-
fia jest bardzo obszerna (od s. 401 do 423), w języku polskim, francuskim, włoskim,
niemieckim. Należy również podkreślić, że nie ma błędu metodologicznego odnośnie
do bibliografii, bowiem pokrywa się ona z literaturą cytowaną. Zauważyłem tylko
jedną pozycję w przypisach, której nie ma w literaturze (s. 173, przyp. 154). Autorka
opracowała bardzo sumiennie przypisy. Czytelnik z łatwością dociera do źródeł,
z których korzysta T. Paszkowska. Nie zauważyłem błędu w tekstach obcojęzycz-
nych. Trzeba również podkreślić bogactwo przypisów, w których Autorka prowadzi
dyskusję oraz uzasadnia własny tok argumentacji, np. s. 142, 194-195, 208-209, 248-
249, 282, 310-311, 318, 329. Na plus Autorki trzeba również podkreślić, że nie
posługuje się terminem „religia”, który jest nieadekwatny do „misterium konse-
kacji” Podtytuł rozprawy: „W perspektywie duchowości Soboru Watykańskiego II” jest
czytelny w całym toku badań, w sumiennym doborze źródeł oraz literatury przedmio-
tu.

Za absolutną nowość i oryginalność rozprawy uważam przedmiot formalny. Na
temat konsekracji istnieje przebogata światowa literatura teologii duchowości, życia
zakonnego. To jednak konsekracja bywa rozumiana przede wszystkim jako wyłącze-
nie „z tego świata” oraz horyzontalne rozumienie rad ewangelicznych. T. Paszkowska
poszła w swoich badaniach bardzo oryginalną drogą i śmiem twierdzić, że jako
pierwsza analizuje misterium konsekracji, rozpoczynając od Trójcy Przenajświętszej,
poprzez Misterium Kościoła i Bogarodzicy do człowieka konsekrowanego, który
w swojej konsekracji jest odblaskiem Jezusa Chrystusa i Jego Matki. Tylko tak rozu-
miane misterium konsekracji działa poprawnie w tym świecie dla jego uświęcenia!

W omawianej pracy dostrzeżono też pewne niedopatrzenia.

Autorka pisze o ośmiu błogosławieństwach dotyczących Kościoła, *de facto* wyli-
cza siedem (s. 35). Gdy chodzi o przypisy, w kilku miejscach nie podaje: „*por.*, *za*,
cyt., *np.*” (s. 49, 57, 72, 103, 149). W tekście (s. 262) brak odnośnika do przypisu
126. Skąd pochodzi cytat zamieszczony na s. 60? Podobnie „pieśń” w przypisie 144,
s. 104? Na s.50 Autorka używa greckiego terminu *hagiadzein*, odnoszonego w Koś-

ciele wschodnim do konsekracji; brak na ten temat przypisu. Dyskusja z Gogolą odnośnie do konsekracji i uświęcenia (s. 43) została zbyt prosto zakończona stwierdzeniem, że tytuł *homo consecratus* jest swoistą pieczęcią (s. 44). Gdyby Autorka analizując życie w Bogu oraz tajemnicę Wcielenia (s. 75, 95), sięgnęła do teologii bł. J. Dunsza Szkota OFM, problem ten otrzymałby właściwy koloryt miłości. Wystarczyłoby zaglądnąć do pozycji E. F. Wieczorka OFM, *Nauka Jana Dunsza Szkota o Miłości Bożej w planie stworzenia i zbawienia* (Lublin 2002). Autorka pisze, że Maryja wzrastała w łasce, otóż rodzi się pytanie, czy można wzrastać w łasce, tam gdzie jest pełnia łaski? Autorka z wielką finezją, perfekcyjnie przeanalizowała *missio in oratione* w życiu osób konsekrowanych, sięgając nawet do patrystyki (s. 276-322). Są to badania cenne, odbiegają jednak od problemu misterium. Ten passus badań można było skrócić co najmniej o 30 stron, jest bowiem zbyt daleko posuniętą dygresją. Autorka bardzo dobitnie zwraca uwagę na myśl kard. J. Ratzingera oskarżającą teologów o upadek mariologii w ogóle (s. 115). Jest to opinia krytyczna, w pełni uzasadniona. Szkoda jednak, że T. Paszkowska nie sięgnęła do „Salvatoris Mater” 2(2000) 3 (7), pozycja ta w całości została poświęcona relacji Trójcy Przenajświętszej do Maryi. Pragnę zwrócić uwagę jeszcze na dwa zagadnienia. Czy Autorka nie wplątała się za bardzo w feminizm, twierdząc, że „kobieta jest bardziej predysponowana, by ukazać kobiece i maryjne znamię Kościoła” (s. 139). Ojcowie Kościoła (mężczyźni) od samego zarania widzą w Maryi prototyp Kościoła. Kościół maryjny wyprzedza Kościół piotrowy, pisze o tym T. Paszkowska (s. 127, 131). Autorka analizując w *missio in esse* ślub posłuszeństwa, nie poruszyła bardzo ważnego zagadnienia, mianowicie, że to właśnie posłuszeństwo ewangeliczne jest źródłem wolności człowieka.

Przeprowadzone badania dotyczące misterium konsekracji osób są nie tylko pionierskie na polskim rynku naukowym, ale również w świecie. Żadne źródła takiego stylu badań nie notują. Trzeba również podkreślić, że studiując rozprawę, czytelna jest erudycja Autorki nie tylko na polu teologicznym (dogmatyka, biblistyka, patrystyka, duchowość), ale również wnikliwość metafizyczna. Autorka posługuje się jasnymi i ostrymi pojęciami, potrafi czytelnika zachwycić prawdą. Rozprawa jest poprawna tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Recenzowana pozycja powinna być w każdym domu rodziny konsekrowanej (wspólnoty zakonnej).

Antoni J. Nowak OFM

Katedra Psychologii Eklezjalnej KUL